

ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (НА ПРИКЛАДІ ТЕРМІНІВ-НАЗВ МЕДИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ)

У статті розглянуто особливості вивчення медичних термінів як специфічного шару лексики на заняттях з української мови як іноземної для студентів закладів вищої освіти медичного профілю. Запропоновано практичний навчально-методичний комплекс вправ і завдань на тему «Терміни на позначення медичних інструментів» як базовий для тематичного блоку з вивчення медичної термінології.

Ключові слова: українська мова як іноземна, медичний термін, професійна орієнтація, комунікативний підхід.

В статье рассмотрены особенности изучения медицинских терминов как специфического слоя лексики на занятиях по украинскому языку как иностранному для студентов заведений высшего образования медицинского профиля. Предложен практический учебно-методический комплекс упражнений и заданий на тему «Термины для обозначения медицинских инструментов» как базовый для тематического блока по изучению медицинской терминологии.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, медицинский термин, профессиональная ориентация, коммуникативный подход.

The article is devoted to the studying of medical terms as a part of the specialized vocabulary in classes of the Ukrainian as a foreign language for medical university students. The practical training and methodical complex of exercises and tasks on the topic «Terms referring to medical instruments» is worked out as the basis for the thematic block on the study of medical terminology.

Key words: Ukrainian as a foreign language, medical term, professional orientation, communicative approach.

Засвоєння медичних термінів, зокрема назв медичних інструментів, на заняттях з української мови як іноземної відбувається у процесі набуття студентами навичок фахової комунікації. Медичні терміни є важливим компонентом формування комунікативної компетентності іноземних студентів та їх здатності реалізувати себе в різних сферах спілкування: професійному мовленні, навчально-науковій сфері й ін.

Вивчення вузькоспеціалізованої лексики – завжди виклик та зусилля, навіть якщо йдеться про опанування термінології певної галузі рідною мовою. Специфіка медичної термінології, зокрема термінів-назв

медичних інструментів, у тому, що вона здебільшого відокремлена від лексики побутового спілкування, що ускладнює її вивчення. У зв'язку з цим необхідно, на нашу думку, виокремити зазначений пласт лексики як об'єкт для вивчення в межах окремого змістового модуля, який передбачає засвоєння медичної термінології на системному рівні й, крім теми «Терміни на позначення медичних інструментів», включав би також теми «Загальнонаукова, міжгалузева і вузькоспеціалізована термінологія», «Терміни-назви процесів життєдіяльності та функцій людського організму», «Терміни-найменування захворювань, їх форм перебігу та ознак (симптомів, синдромів)», «Терміни на позначення причин захворювань, видів носіїв хвороб», «Терміни на позначення методів і способів обстеження та лікування», «Терміни-номінації наук, фахівців у галузі медицини» тощо. Якщо говорити про вивчення іноземної мови загалом, то у світі поширена практика, коли іноземну мову за професійним спрямуванням викладають як окремий предмет. Крім того, існує багато інтернет-ресурсів для ефективного вивчення іноземцями, наприклад, медичної англійської, на яких розміщено тести та вправи для засвоєння медичної термінології, приклади її використання, а також базові поради щодо вивчення цього специфічного шару лексики.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. В Україні методика вивчення студентами-іноземцями медичної термінології розроблена недостатньо, незважаючи на те, що численні методисти, які працюють у сфері викладання української мови як іноземної у медичних ЗВО, вказують на важливість застосування цього пласту лексики в навчальній діяльності майбутніх медиків. Засвоєння фахової лексики як необхідну умову для досягнення головної мети навчання студентів медичних ЗВО іноземної мови як засобу спілкування у професійній діяльності обгрунтовують у своїх наукових розвідках А. Дудка, Л. Грищенко, Г. Іванишин, І. Семененко, Т. Сергієнко, З. Таран, Л. Фомина, Г. Хирівська та ін. Зокрема, В. Сергієнко відзначає зростання частки фахової вузькоспеціалізованої термінології в комунікації «лікар – лікар» порівняно зі сферою спілкування «лікар – пацієнт» [5, с. 38] і доводить необхідність розробки системи методичних прийомів та видів роботи, що забезпечують засвоєння цього матеріалу.

Термін як навчальний матеріал на заняттях з української мови як іноземної вчені розглядають по-різному. Так, Г. Хирівська розробляє методику вивчення української фармацевтичної термінології в іншомовній аудиторії, подаючи способи семантизації значень нових слів – за допомогою синонімів, антонімів, контексту, тлумачення, засобів візуалізації [7]. А. Дудка і Л. Фоміна пропонують алгоритм підготовки та проведення заняття, що передбачає вивчення текстів зі специфічними національними медичними термінами [1]. З. Таран і Л. Грищенко доводять, що важливу роль у вивченні української медичної термінології відіграють греко-латинські терміни та їх компоненти як інтегральна складова мовної комунікації та основа міжкультурної компетенції [6]. Вони вважають, що викладач повинен систематизувати процес навчання, переходячи від простих завдань (пошуку специфічних термінів та лексичних конструкцій) до складніших (аналіз етимології, словотворення та ін.). Така методика, на їхню думку, дозволяє відмовитися від механічного заучування слів і перейти до глибокого вивчення лексики, що дає можливість при перекладі більш точно й адекватно доносити зміст професійно орієнтованого тексту до цільової аудиторії [5].

Важливим дидактичним матеріалом для вивчення медичної термінології на заняттях з української мови як іноземної є перекладні словники медичних термінів, серед яких – Короткий англо-український медичний словник (М. Данилюк; ред. В. Давиденко; Нью-Йорк: Свобода, 1970); Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник у 4-х томах (за ред. Л. Петрух, 2012); Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда у 2-х томах (Львів, 2002) та інші. Зокрема, Г. Іванишин, один з укладачів Українсько-англійсько-арабського тлумачного словника медичних термінів, обґрунтовує методику навчання українського діалогічного мовлення студентів-іноземців із його використанням. Методист зауважує, що застосування словника «не лише сприяє активному засвоєнню професійно значущої інформації, а й посилює її достовірність, науковість, розвиває мислення, аналітичну діяльність тих, хто навчається» [2, с. 59].

Не применшуючи дидактичної цінності перекладних словників для оволодіння студентами-іноземцями термінологічним пластом лексики, вважаємо, що їх використання не забезпечує повноцінного опанування медичною термінологією в комунікативному плані, оскільки позбавляє термін контексту його використання. У зв'язку з цим Г. Хирівська зазначає: «Після вивчення термінів на подальших етапах навчання використовуємо для роботи з іноземцями тексти, в яких вжито їх достатню кількість. Завдяки таким завданням легко зрозуміти, наскільки засвоєно професійну лексику, які аспекти вивчення термінів потрібно повторно обговорити та пояснити» [7, с. 106]. Власне комунікативний підхід у викладанні цієї теми, який передбачає застосування відповідних педагогічних прийомів і технік, а також орієнтований на рівень знань, потреби й інтереси студентів-іноземців, гарантує повноцінне засвоєння ними вказаних термінологічних одиниць, а отже, створення умов для набуття практичного досвіду у професійній сфері. Таку думку підтверджують й інші вчені-методисти, наприклад, З. Таран і Л. Грищенко переконані, що «викладач має передбачити завдання, які дозволять досягнути практичних цілей

засвоєння лексики з урахуванням її специфіки. Метою є не «подати» терміни, а запропонувати різноманітні завдання для того, щоб студенти змогли відкрити їх для себе, проаналізувати, запам'ятати та використати» [6, с. 247]. Т. Лещенко та В. Юфименко також зауважують, що викладач повинен знайти такі форми і методи, щоб процес опанування фахової мови, зокрема медичної термінології, був цікавим і бажаним для студентів-медиків: «Необхідно використовувати новітні інформаційні технології інтерактивного навчання, за допомогою яких студенти навчаються чітко формулювати і висловлювати свою позицію, спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати інформацію, тобто активно вживати терміни в усіх видах діяльності майбутнього медичного працівника» [3]. І. Семенко зі свого боку серед найефективніших форм оволодіння навичками професійного мовлення студентів-медиків виділяє розв'язання комунікативних завдань, рольові ігри (моделювання ситуацій професійного спілкування), дискусії тощо [4].

Як бачимо, методисти визнають ефективність комунікативного підходу при викладанні студентами-іноземцями медичної термінології, який полягає в моделюванні ситуацій реального життя та навчання саме тих умінь, які необхідні для спілкування. Однак практичних методичних розробок з української мови як іноземної, орієнтованих на засвоєння студентами-медиками термінологічної лексики, насамперед термінів-назв медичних інструментів, що є невід'ємною частиною словникового запасу для професійного спілкування, і спрямованих на активне їх використання у чотирьох видах мовленнєвої діяльності – говорінні, письмі, читанні та слуханні, відчутно бракує. Це й зумовило **актуальність** навчально-дидактичної роботи в означеному напрямі.

Мета статті – розробити практичний навчально-методичний комплекс вправ і завдань на тему «Терміни на позначення медичних інструментів» як базовий для тематичного блоку з вивчення медичної термінології на заняттях з української мови як іноземної для студентів закладів вищої освіти медичного профілю.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких **основних завдань**: 1) забезпечити засвоєння студентами найбільш уживаних медичних термінів на позначення медичних інструментів та обладнання з метою їх використання у професійній мовленнєвій діяльності; 2) поглибити знання студентів про релевантні граматичні явища та забезпечити їх використання в активному спілкуванні; 3) залучити до процесу вивчення теми всі види мовленнєвої діяльності, зокрема говоріння, слухання, читання, письмо; 4) підвищити загальну компетентність студентів-медиків як майбутніх фахівців, даючи їм уявлення про застосування медичного інструментарію та обладнання.

Виклад основного матеріалу. На початку заняття пропонуємо подати перелік назв медичних інструментів (лексичний мінімум): *обладнання, магнітно-резонансний томограф (МРТ), рентгєн-апарат, апарат УЗД, електрокардіограф (ЕКГ), тонометр, глюкометр, стетоскоп, ендоскоп, скарифікатор, пробірка, колба, джгут, штатив, мікроскоп, чашка Пєтрі, піпетка, центрифуга, крапельниця, шприц, канюля, вата, бинт, пластр, гіпс, шина, хірургічні інструменти (скальпель, пінцєт, ножиці, щипці, затискач, голка, нитка), апарат штучної вентиляції легень, апарат штучного кровообігу, дзеркало, катєтер,*

шпатель, лампа, термометр, флюорограф, операційний стіл, носилки, кушетка, каталка, візок, мілиці. Студенти тренують правильну вимову термінів, перекладають їх англійською за допомогою словників. Чимало термінів-назв медичних інструментів (як-от: *тонометр, глюкометр, лампа, термометр, стетоскоп, ендоскоп, кардіограф, флюорограф, скальпель* та ін.) є інтернаціональними, що спрощує їх запам'ятовування і використання.

Відним методичним матеріалом для вивчення теми «Терміни на позначення медичних інструментів» може бути адаптований інформативний текст, що містить професійну лексику, подану в лексичному мінімумі, засвоєння якої відбувається в ході виконання завдань, що базуються на ньому. Пропонуємо зразок такого тексту і комплекс післятекстових завдань для вивчення вжитих у ньому термінів.

Завдання 1. Прочитайте та перекладіть текст.

Медичне обладнання

Медичне обладнання допомагає лікареві ставити діагноз, стежити за станом пацієнта і лікувати його.

Діагностичне	Лабораторне	Лікувальне

Відповіді: *діагностичне обладнання* – апарат УЗД, флюорограф, дзеркало, термометр, шпатель, кушетка; *лабораторне* – джгут, скарифікатор, колба; *лікувальне* – джгут, катетер, пінцет, операційний стіл.

Це завдання спрямоване на вивчення ключових слів *діагностичне, лабораторне, лікувальне обладнання*

Діагностичне обладнання – це магнітно-резонансний томограф (МРТ), рентген-апарат, електрокардіограф (ЕКГ), тонометр, глюкометр, стетоскоп, ендоскоп та інші. За їх допомогою можна обстежити будь-який орган людини, визначити, де він розміщений, який його розмір, форма, будова, функції, а також стежити за станом пацієнта. **Лабораторне обладнання** – це пробірка, штатив, мікроскоп, чашка Петрі, піпетка, центрифуга. За його допомогою можна робити аналіз крові, сечі, бактеріологічний аналіз. **Лікувальне обладнання** – це крапельниця, шприц, канюля, вата, бинт, пластир, гіпс, хірургічні інструменти (скальпель, ножиці, щипці, затискач, голка, нитка), апарат штучної вентиляції легень, апарат штучного кровообігу. Його використовують для лікування пацієнта та підтримки його життя. Також є засоби, які допомагають **транспортувати пацієнта:** носилки, каталка, візок, милиці.

Завдання 2. Розподіліть слова у таблиці (див. табл. 1).

Якого типу це обладнання: апарат УЗД, джгут, колба, дзеркало, катетер, шпатель, пінцет, скарифікатор, термометр, флюорограф, кушетка, операційний стіл?

Таблиця 1

та власне назв медичних інструментів на основі методу категоризації. Деяке обладнання, залежно від способу його використання, може належати до двох різних типів.

Завдання 3. Об'єднайте інструменти (А) і їх функцію (Б) (див. табл. 2).

Таблиця 2

А	Б
1. Апарати УЗД і МРТ	a) узяти кров на аналіз
2. Голка і нитка	b) витягнути якийсь предмет із тіла
3. Вата і бинт	c) затиснути судини і зупинити кровотечу
4. Дзеркало і лампа	d) зробити розріз шкіри і тканини
5. Затискач і джгут	e) визначити розмір і форму органів людини
6. Носилки і каталка	f) краще бачити місце операції
7. Пінцет і щипці	g) накласти шви
8. Піпетка і пробірка	h) транспортувати пацієнта
9. Скальпель і ножиці	i) зробити перев'язку

Відповіді: 1e, 2g, 3i, 4f, 5c, 6h, 7b, 8a, 9d.

Завдання 4. На основі попередньої вправи складіть речення за зразком: Лікарі використовують (А) для того, щоб (Б).

Слід наголосити, що назви інструментів у цій конструкції є в позиції об'єкта, тому їх необхідно вживати у знахідному відмінку.

Відповіді: *Лікарі використовують скальпель і ножиці для того, щоб зробити розріз шкіри і тканини. Лікарі використовують голку і нитку для того, щоб накласти шви і т. д.*

На основі цієї вправи студенти засвоюють лексику попереднього завдання, відпрацьовуючи водночас граматику: вживання знахідного відмінка і складнопідрядне речення мети зі сполучником *для того, щоб*. Вказана конструкція закріплюється у наступній вправі, де потрібно встановити порядок слів у реченні.

Завдання 5. Поставте слова у правильному порядку:

- того /тонометр /щоб /тиск /використовують / для /лікарі /поміряти.
- пацієнт /кушетці /на /огляду /лежить /час /під.
- руку /зламану /гіпс /лікар /наклав /на.
- використовують /лікарі /фізрозчин /крапельницю /того /для /щоб /ввести.
- попросив /лікар /горло /взяв /і /мене /показати /шпатель.
- електрокардіографа /допомогою /за /можна /серця /роботу /перевірити.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання:

Для чого використовують: штатив, шприц, термометр, глюкометр, стетоскоп, апарат УЗД?

Означена вправа спрямована на набуття студентами-іноземцями навичок застосування вивченої лексики та граматичного матеріалу в усному мовленні.

Інший вид завдання, що має аналогічну мету, передбачає пошук терміна, який вирізняється у своєму ряді за певною характеристикою, і обґрунтування студентом висловленої думки. Слід зауважити, що в студентів можуть бути різні аргументи на користь того чи іншого вибору.

Завдання 7. Знайдіть зайве слово і поясніть ваш вибір.

1. Мікроскоп, чашка Петрі, ножиці, пробірка.
2. Візок, каталка, кушетка, носилки.
3. Рентген-апарат, апарат УЗД, флюорограф, апарат штучного кровообігу.
4. Скарифікатор, ножиці, пробірка, скальпель.
5. Флюорограф, ендоскоп, рентген-апарат, стетоскоп.

Відповіді: 1 – ножиці (тільки їх використовує хірург; не належать до лабораторного обладнання і т. д.); 2 – кушетка (не використовують для транспортування пацієнта); 3 – апарат штучного кровообігу (не належить до діагностичного обладнання); 4 – пробірка (не використовують для розрізання тканин); 5 – ендоскоп (не використовують для діагностики серця і легень).

Як бачимо, запропоновані завдання перебувають у взаємозв'язку, де наступне виконується на базі попереднього, забезпечуючи таким чином системне вивчення медичної термінології, подаючи навчальний матеріал у різному ключі.

Важливим дидактичним прийомом для вивчення медичної термінології на заняттях з української мови як іноземної є моделювання ситуацій, що актуалізують практичне застосування цих термінів. Пропонуємо короткі сюжетні тексти, які передбачають виконання лексичних або граматичних завдань – вставлення пропущених слів із таблиці, запис слів у відповідній граматичній формі тощо. Ці тексти об'єднують спільне завдання на розвиток зв'язного мовлення – визначити, яке медичне обладнання лікарі використовували в кожному випадку і для чого. Студенти виписують із текстів терміни на позначення медичних інструментів, згадані безпосередньо, а також додають ті, що подані імпліцитно, аргументуючи свою думку відповідною частиною тексту, де міститься вказівка на їх використання.

Завдання 8. Історії про пацієнтів.

Прочитайте три історії. Яке обладнання використовували лікарі і для чого? Виписуйте із тексту назви інструментів і додайте ті, про які не сказано, але які необхідно було використати. Знайдіть місце в тексті, що це доводить.

А) Вставте дієслова з таблиці (див. табл. 3):

Таблиця 3

Уранці Арсен (1)..... із жакхливим головним болем, його трясло від холоду. Він швидко зателефонував своєму босові і сказав, що він (2)..... і не зможе прийти на роботу. Потім він (3)..... температуру. О Боже! 38,6! Треба йти до лікаря. Він (4)..... у поліклініку, трохи (5)..... у черзі і нарешті (6)..... на прийом до терапевта. Лікар (7)....., що його турбує, попросила його відкрити рот і (8)..... горло. Потім вона попросила його зняти сорочку і (9)..... легені. Тоді лікар сказала, що в Арсена грип, (10)..... йому ліки і сказала лікуватися вдома кілька днів.

виписала
запитала
захворів
пішов
прокинувся
показати
поміряв
послухала
потрапив
почекав

Відповіді: 1 – прокинувся; 2 – захворів; 3 – поміряв; 4 – пішов; 5 – почекав; 6 – потрапив; 7 – запитала; 8 – показати; 9 – послухала; 10 – виписала.
Обладнання: термометр (Арсен поміряв температуру); шпатель (лікар попросила показати горло); стетоскоп (лікар послухала легені).

Б) Запишіть виділені слова у правильній формі:

У середині лютого Олег катався на лижах у (1) *Буковель*..... Було дуже весело, але раптом він упав і відчув жакхливий біль у (2) *рука*..... і в (3) *нога*..... «Напевно, я зламав (4) *рука*..... і (5) *нога*.....», – подумав Олег. Біль був такий сильний, що він не міг рухатися. Приїхала швидка допомога, медики перенесли його у (6) *машина*....., наклали (7) *шина*..... на руку і ногу і повезли в (8) *лікарня*..... Лікар сказав, що Олег зламав (9) *нога*..... Також лікар сказав, що, на щастя, Олег не зламав (10) *рука*....., але вивихнув її, тому йому треба (11) *пов'язка*..... У результаті Олег не міг навіть ходити на (12) *милиці*....., він мусив їздити на (13) *візок*.....

Відповіді: 1 – Буковелі; 2 – руці; 3 – нозі; 4 – руку; 5 – ногу; 6 – машину; 7 – шину; 8 – лікарню; 9 – ногу; 10 – руку; 11 – пов'язку; 12 – милицях; 13 – візку.
Обладнання: носилки (медики перенесли Олега в машину); шина; рентген-апарат, бинт, гіпс (лікар сказав, що Олег зламав ногу); пов'язка; милиці; візок.

В) Вставте слова з таблиці (див. табл. 4):

Таблиця 4

спочатку, у (=*in*), у (=*to*), з (=*with*), з (=*from*), коли, щоб, чи, що, поки

Ярина була доставлена (1)..... лікарню (2)..... місяця аварії (3)..... травмою голови. Лікарі швидкої допомоги наклали шийний фіксатор, (4)..... запобігти травмі хребта. У лікарні (5)..... визначили стан пацієнта: поміряли тиск, перевірили роботу серця. Потім лікарі зробили МРТ, щоб перевірити, (6)..... є крововилив і набряки (7)..... мозку. Результат МРТ показав, (8)..... потрібна хірургічна операція. Лікар увів анестезію. Хірург розрізав череп і зробив потрібні маніпуляції. (9)..... операція була закінчена, хірург наклали шви. На період, (10)..... пацієнтка не могла самостійно рухатися, була проведена катетеризація. У вену вводили фізрозчин.

Відповіді: 1) у (=*to*); 2) з (=*from*); 3) з (=*with*); 4) щоб; 5) спочатку; 6) чи; 7) у (=*in*); 8) що; 9) коли; 10) поки.
Обладнання: каталка (Ярина була доставлена в лікарню з місяця аварії); шийний фіксатор; тонометр (лікарі поміряли тиск); електрокардіограф (лікарі перевірили роботу серця); магнітно-резонансний томограф (лікарі зробили МРТ); шприц (лікар увів анестезію); скальпель, ножиці (хірург розрізав череп); щипці, пінцет, затискач (хірург зробив потрібні маніпуляції); голка, нитка (хірург наклали шви); катетер (була проведена катетеризація); крапельниця, канюля (у вену вводили фізрозчин).

Як свідчить досвід викладання, вивчення медичної термінології на основі змодельованих життєвих ситуацій підвищує мотивацію студента, забезпечує більш ефективно запам'ятовування лексики та закріплює знання граматики.

Аудіювання. Для аудіювання викладач пропонує сюжетний текст, пов'язаний із використанням медичної термінології. Перед прослуховуванням студенти ознайомлюються з питаннями і варіантами

відповідей, щоб скласти прогноз щодо ситуації, людей, про які йтиметься в аудіозаписі, та виявити, яку інформацію вони повинні здобути. Викладач встановлює часове обмеження (одна хвилина), щоб студенти прочитали запитання і варіанти відповідей. Перед тим він подає інструкцію до виконання завдання:

1. Швидко прочитайте вступ. Про що буде розповідь? Хто буде говорити? Де і коли відбуваються події?

2. Перед тим, як слухати, швидко прочитайте запитання. Яка саме інформація вам потрібна?

3. Підкресліть ключові слова в кожному запитанні, це допоможе вам сфокусувати увагу на інформації, яка вам потрібна.

4. Подумайте, як би ви відповіли на кожне запитання своїми словами. Тоді виберіть із запропонованих ту відповідь, яка найближча до вашої.

5. Перевірте свої відповіді, коли будете слухати запис другий раз.

Завдання 9. Ви почуєте спогади старого нейрохірурга про роботу в операційній кімнаті. Дайте найбільш точну відповідь на кожне запитання. Ви будете слухати запис двічі.

Питання до прослуханого тексту:

1. Хто оперував пацієнтку?

а) хірург; б) асистенти; в) хірург і асистенти.

2. В операційній палаті було трохи темно, тому що ...

а) Тім та Самі видаляли пухлину поволі;

б) медики використовували мікроскоп;

в) медики закінчували операцію.

3. В операційній палаті, крім хірурга та асистентів, були:

а) два анестезіологи; б) медсестри; в) два анестезіологи і медсестри.

4. Як пан Вільямс потрапив у кімнату для проведення анестезії?

а) він був доставлений транспортом;

б) він прийшов сам;

в) він приїхав своїм транспортом.

5. Що сказано про пана Вільямса?

а) його зріст був один метр сорок сантиметрів;

б) йому було більше сорока років;

в) у нього була температура сорок градусів.

6. Що робили медики, коли пан Вільямс був у кімнаті для проведення анестезії?

а) вони готували пана Вільямса до операції;

б) вони відкривали його череп;

в) вони видаляли йому пухлину в мозку.

7. Що робив хірург під час операції пана Вільямса?

а) він сам відкривав череп;

б) він сидів на червоному шкіряному дивані в операційній палаті;

в) він був в іншій кімнаті.

Текст для аудіювання:

Тім і Самі закінчували оперувати мою пацієнтку. Я переважно просто сидів на стільці, а Тім та Самі поволі видаляли пухлину. Світло в операційній палаті не було яскравим, тому що вони використовували мікроскоп. Біля стола тихо розмовляли два анестезіологи. А в сусідній кімнаті медсестри готували інструменти для наступної операції. Вже через годину в кімнату для проведення анестезії, яка була розташована поруч з операційною, привезли пана Вільямса. Йому було десь за сорок. Він був досить високий, адже його ноги не поміщалися на каталці. Поки ми з Самі обговорювали технічні деталі – як саме відкривати череп пана Вільямса, анестезіологи приєднали

всі необхідні дроти, трубки та монітори до його неприємного тіла. Тоді я сказав Самі: «Відкривай череп! Покличеш мене, коли доберешся до мозку. Я буду в кімнаті з червоним шкіряним диваном».

Відповіді: 1б, 2б, 3а, 4а, 5а, 6а, 7в.

На завершальному етапі заняття студентам варто запропонувати вправи, які дадуть змогу систематизувати й узагальнити вивчені терміни на позначення медичного обладнання. Зокрема, можна виконати завдання для групування термінів у функціональному аспекті:

Завдання 10. Які інструменти будуть використовувати лікарі, якщо...

1) ...у пацієнта апендицит; 2) ...пацієнт зламав руку; 3) ...у пацієнта рана на пальці; 4) ...пацієнт вивихнув ногу; 5) ...у пацієнта запалення легень; 6) ...у пацієнта пухлина в мозку?

Відповіді: 1) шприц, операційний стіл, лампа, скальпель, ножиці, щипці, затискач, пінцет, вата, бинт, голка, нитка; 2) рентген-апарат, гіпс, бинт, пов'язка; 3) вата, бинт, пластир; 4) рентген-апарат, бинт, милиці/візок; 5) рентген-апарат, стетоскоп, термометр, інгалятор; 6) магнітно-резонансний томограф, шприц, операційний стіл, лампа, скальпель, ножиці, щипці, затискач, пінцет, вата, бинт, голка, нитка, катетер, апарат штучного кровообігу.

Формальний підхід для класифікації термінів також може бути ефективним у плані їх запам'ятовування.

Завдання 11. Запишіть назви інструментів і обладнання з такими компонентами: ...метр, ...граф, ...ка, ...скоп, ...ці, апарат.

Відповіді: термометр, глюкометр, тонометр; кардіограф, флюорограф, томограф; піпетка, каталка, кушетка, голка, нитка, чашка Петрі, пробірка; мікроскоп, стетоскоп, ендоскоп; ножиці, щипці, милиці; рентген-апарат, апарат УЗД, апарат штучної вентиляції легень, апарат штучного кровообігу.

На підсумковому етапі заняття можна провести дискусію із використанням у усному мовленні термінів на позначення медичних інструментів. Пропонуємо тези для обговорення: 1. Сучасні технології покращили медицину. 2. Багато обладнання, яке лікарі використовують у медицині, непотрібне. 3. Можна робити складні операції без хірургічних інструментів. 4. Роботи в медицині повністю замінять людські руки.

Завдання 12. Прочитайте думки. Ви згодні чи ні? Аргументуйте свою думку. У відповіді використовуйте фрази: Я згідний / незгідний, тому що... Я думаю... На мою думку, ... Я вважаю... Мені здається... Я чув... Я читав...

Висновки. Запропонована навчально-методична розробка та тему «Терміни на позначення медичних інструментів» для заняття з української мови як іноземної для студентів медичного університету ґрунтується на принципі орієнтації її змістового наповнення на професійну сферу медичного працівника і сприяє його становленню як висококваліфікованого спеціаліста. Засвоєння термінів на позначення медичного інструментарію, поданих у лексичному мінімумі на початку заняття, відбувається в ході виконання завдань, що базуються на ввідному інформативному тексті. Ці завдання перебувають у взаємозв'язку і забезпечують системне вивчення медичної термінології, подаючи навчальний матеріал у різному ключі. Засвоєння медичної термінології іноземними студентами відбувається на основі змодельованих життєвих ситуацій, що актуалізують практичне застосування

цих термінів. Ці дидактичні матеріали представлено короткими сюжетними текстами, в яких експліцитно або імпліцитно подано активну лексику заняття та які водночас передбачають виконання лексичних або граматичних завдань. Закріплення граматичних явищ у процесі виконання вправ сприяє вільному володінню студентів-іноземців українською мовою. Основним фактором, який визначає методичну спрямованість у ході розробки запропонованих вправ і завдань, є комплексний підхід, що передбачає формування комунікативної компетенції студентів-іноземців із використанням усіх видів мовленнєвої діяльності, зокрема читання, письма, говоріння, слухання.

Оскільки медична термінологія здебільшого відокремлена від сфери побутового спілкування, що ускладнює її вивчення, важливо виділити означений пласт лексики як об'єкт для вивчення в межах окремого змістового модуля, що передбачає її засвоєння на системному рівні. Розробка практичного навчально-методичного комплексу вправ і завдань для цього змістового модуля є **перспективою подальших наших наукових розвідок** у цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудка А. М. Медична термінологія в процесі викладання української мови як іноземної / А. М. Дудка, Л. В. Фоміна // Медицина третього тисячоліття : збірник тез міжвузівської конференції молодих учених та студентів (Харків, 16–17 січня 2017 р.) / Міністерство охорони здоров'я України ; Харківський національний медичний університет. – Харків, 2017. – С. 546–547.

2. Іванишин Г. Застосування Українсько-англійсько-арабського тлумачного словника медичних термінів із метою навчання студентів-іноземців українського

діалогічного мовлення / Г. Іванишин // Теоретична і дидактична філологія. – 2015. – Вип. 19. – С. 55–65.

3. Лещенко Т. О. Особливості мовної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів України [Електронний ресурс] / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко. URL: <http://elib.umsa.edu.ua/bitstream/umsa/1937/1/%D0%9Esoblivosti.pdf> (дата звернення: 15.11.2018).

4. Семененко І. Є. Сутність та зміст професійної мовної підготовки іноземних студентів-медиків у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс] / І. Є. Семененко // Науковий огляд. – 2017. – № 7 (39). URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1278> (дата звернення: 18.11.2018).

5. Сергієнко Т. В. Лінгводидактичний аспект формування навичок фахової комунікації у студентів-іноземців медичних університетів / Т. В. Сергієнко // Scientific Journal «ScienceRise : Pedagogical Education». – 2017. – № 2 (10). – С. 35–40.

6. Таран З. М. Особливості навчання іноземної мови за фаховим спрямуванням у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] / З. М. Таран, Л. І. Грищенко // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : збірник статей II Всеукр. наук.-практич. конференції з міжнар. участю (м. Полтава, 8–9 червня 2017 р.). – Полтава, 2017. – С. 243–249. URL: <http://elib.umsa.edu.ua/jspui/handle/umsa/1693>. (дата звернення: 10.11.2018).

7. Хирівська Г. Вивчення української фармацевтичної термінології в іншомовній аудиторії / Г. Хирівська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2015. – Вип. 11. – С. 105–112.

Дата надходження до редакції: 23.11.2018 р.

УДК 811.161.2(091)

Неля МАНДРИК,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри стилістики і культури української мови Рівненського державного гуманітарного університету

КИЇВСЬКА РУСЬ В ІСТОРІЇ ЛІНГВОСЛАВІСТИКИ

Проблема формування давньоруської писемно-літературної мови та визначення сфер її функціонування, питання про роль старослов'янської мови та межі її вжитку в Київській Русі досі перебувають у полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних славістів. Автор статті намагається довести, що обидві літературні мови Київської Русі виступали чинником духовної культури східних слов'ян.

Ключові слова: азбука, фольклор, епос, правотис, грамати́ка, живе мовлення, лексика, білінгвізм, варіант, контекстуальний глос, глосема, апелятив, лексикографія.

Проблема формирования древнерусского письменно-литературного языка, определение среды его функционирования, вопрос о роли старославянского языка и границ его употребления в Киевской Руси находятся в поле зрения как отечественных, так и зарубежных славистов. Автор статьи пытается доказать, что оба литературных языка Киевской Руси выступали объединяющим фактором духовной культуры восточных славян.

Ключевые слова: азбука, фольклор, эпос, правописание, грамматика, живая речь, лексика, билингвизм, вариант, контекстуальный глос, глосема, апеллатив, лексикография.